

Zdravstveni odgoj "HIV/AIDS" – Srednjoškolski profesori ocijenili liječnike školske medicine

(Health Education on HIV/AIDS – Evaluation of School Medicine Physicians by Secondary School Teachers)

Marija Posavec, Neda Ferenčić

Zavod za javno zdravstvo grada Zagreba
Služba za školsku i sveučilišnu medicinu

Zdravstveni odgoj je mjera zdravstvene zaštite kojom se, putem razvijanja zdravog i mijenjanja štetnog zdravstvenog ponašanja te podučavanjem i širenjem informacija o zdravstvenim postupcima, postiže unapređenje zdravlja, sprečavanje te liječenje i ublažavanje posljedica bolesti. Još je na početku 20. stoljeća veliki Andrija Štampar promicao zdravstveni odgoj naroda kao važnu mjeru prevencije od zaraznih i kroničnih nezaraznih bolesti.

Oblici zdravstvenog odgoja, kao i postupci, mogu biti veoma različiti, od predavanja, radionica, savjetovanja, tribina, vršnjačke edukacije, pisanih materijala, internet sadržaja. Odabir ovisni o cilju, svrsi ili sadržaju poruke ili o primaocu. Zdravstveni djelatnici iz svih područja medicine svakodnevno provode zdravstveni odgoj u svom preventivnom i kurativnom radu u ambulantama i bolničkim odjelima savjetujući pacijente. U našem sustavu zdravstva, liječnici školske medicine imaju zadaću sustavno provoditi zdravstveni odgoj učenika, studenata, roditelja i nastavnog osoblja kao dio mjera zdravstvene zaštite školske djece i mladih. Prema Planu i programu mjera zdravstvene zaštite (NN 30/02) liječnici školske medicine sa medicinskim tehničarima odnosno sestrama provode u srednjim školama zdravstveno-odgojne aktivnosti kojima treba obuhvatiti, uz druge, i teme "Spolno prenosive bolesti" i "Planiranje obitelji".

Prema Statističkom ljetopisu 2003 Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo Službe za školsku i sveučilišnu medicinu obuhvatile su zdravstvenim odgojem na razini čitave Hrvatske 87265 učenika srednjih škola (obuhvat 45%) i to ponajviše predavanjima, tribinama i grupnim radom.

Od 2003. godine liječnici školske medicine provode projekt prevencije HIV/AIDS-a u srednjim školama kao dio nacionalne strategije za borbu protiv HIV/AIDS-a, a pod pokroviteljstvom Ministarstva zdravstva i socijalne skrbi i Globalnog fonda za borbu protiv HIV/AIDS-a, tuberkuloze i malarije. U sklopu navedenog projekta započela je provedba programa pod nazivom «Trening školskih doktora i profesionalaca za provođenje programa prevencije HIV/AIDS-a u srednjim školama». Nakon trodnevne edukacije edukatora - školskih liječnika, liječnicima su podijeljeni edukacijski paketi kako bi po istoj metodologiji mogli provoditi zdravstveni odgoj o HIV/AIDS-u u školama. Jedan od zadataka unutar projekta bio je i edukacija nastavnčkih vijeća u srednjim školama na temu HIV/AIDS.

Školski liječnici su mogli odabrati metodu rada s profesorima u srednjoj školi: samo predavanje (P) ili predavanje s radionicom (P+R). Predavanja su provedena u skladu s edukacijskim materijalima sa ciljem općeg informiranja o prevalenciji HIV/AIDS-a u Hrvatskoj, ponašanjima koji se smatraju rizičnim, putovima širenja i načinima zaštite od zaraze u školskom kolektivu.

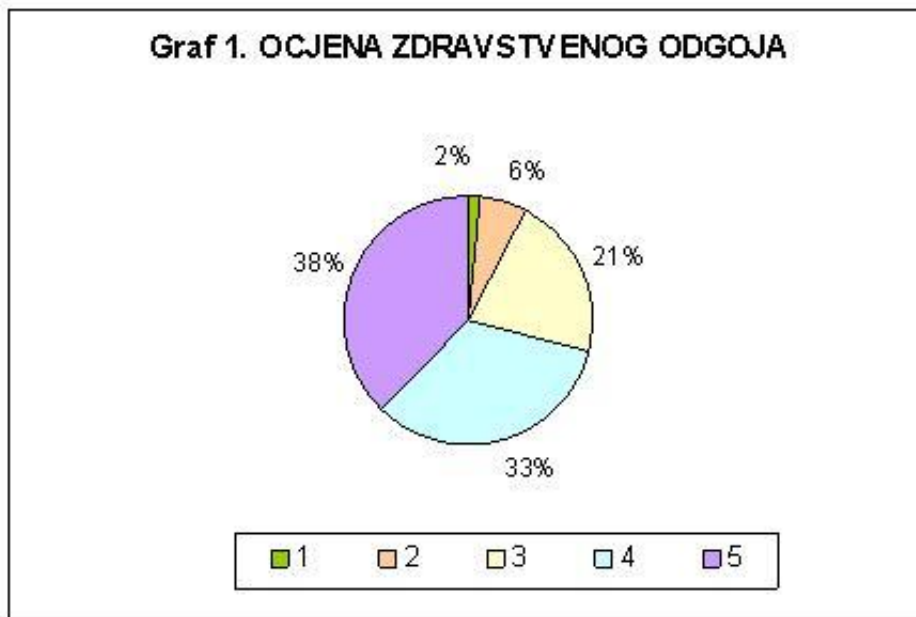
U radionicama je primijenjena metoda igranja uloga. Profesori su „igrali“ različite uloge: roditelj djeteta zaraženog HIV-om, HIV pozitivni učenik, ravnatelj škole itd. Cilj radionica je bio usvajanje pozitivnih i tolerantnih stavova prema osobama zaraženim ili oboljelim od HIV/AIDS-a te upute o ponašanju u određenoj situaciji u školi.

Cilj ovog rada je ocijeniti uspješnost provedene edukacije profesora srednjih škola Grada Zagreba i Zagrebačke županije na temu HIV/AIDS.

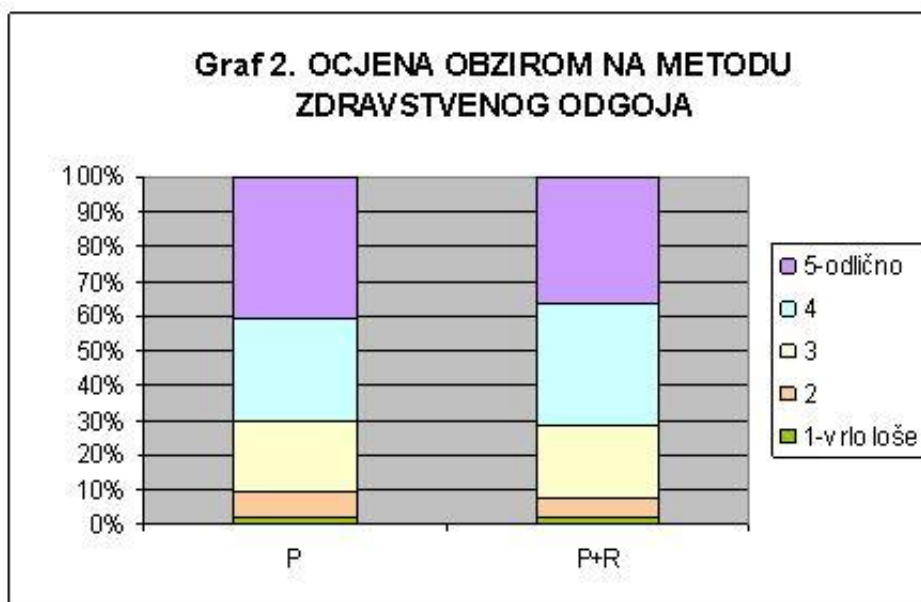
Edukacija profesora provedena je u 45 srednjih škola u Hrvatskoj i sudjelovalo 15 školskih liječnika te je obuhvaćeno 1508 profesora od 2054 tada zaposlenih u odabranim školama. Provedeno je 34 predavanja i 11 predavanja s radionicama. Odluka o obliku edukacije prepuštena je isključivo liječnicima. Evaluacija anonimnim upitnikom provedena je u 20 škola i obuhvaćen je 501 profesor, odnosno 33% od ukupnog broja educiranih. Dvije škole pripadaju Zagrebačkoj županiji. U 20 škola gdje je provedena evaluacija u 9 škola su održana samo predavanja, a u 11 kombinacija predavanja i radionica.

Upitnik je sadržavao pitanja s odgovorima na skali s ocjenama od 1 do 5 (1- vrlo loše, 5- odlično) kojima se evaluirao sadržaj edukacije, način vođenja edukacije, vlastiti doprinos edukaciji, primjenjivost u praksi i ukupnu ocjenu zdravstveno odgojne jedinice. U 4 škole nije ispitana primjenjivost u praksi, u 3 škole vlastiti doprinos, u jednoj školi vođenje edukacije. Nisu nam poznati razlozi zanemarivanja evaluacije navedenog.

Drugi je dio upitnika bio predviđen za kvalitativnu ocjenu tj. primjedbe i pohvale.

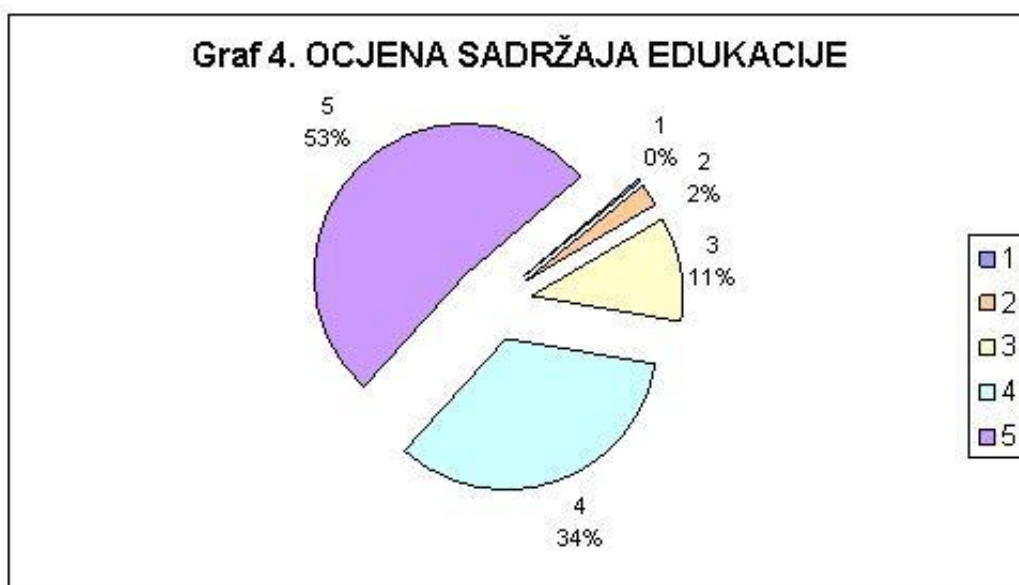
Graf 1. Provedenu edukaciju 38% profesora ocijenilo je s 5, a 33% sa 4. Osam posto ispitanika dalo je ocjene 1 i 2.

Graf 2. Ukupne ocjene podjednako su distribuirane u oba tipa zdravstvenog odgoja. Ocjenama 4 i 5 ocjenjeno je 70% predavanja odnosno 72% predavanja i radionica.

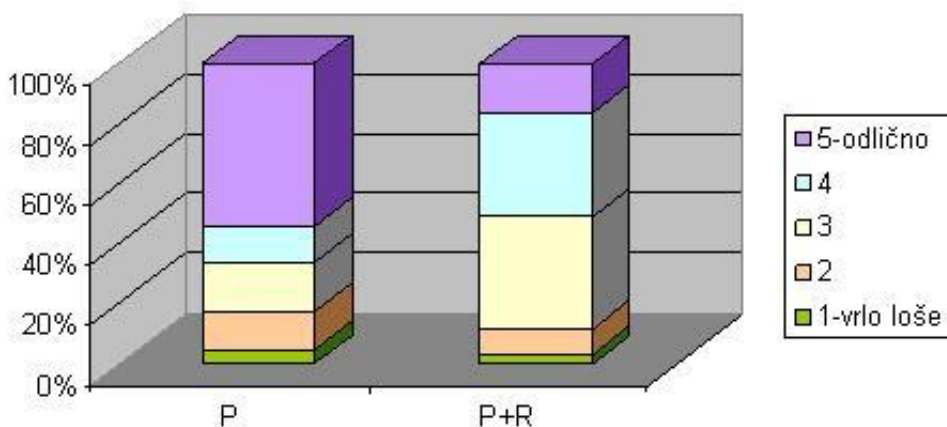

Graf 3. Vođenje zdravstveno-odgojne jedinice 87% od ukupnog broja ispitanika ocjenilo je sa ocjenama 4 i 5.

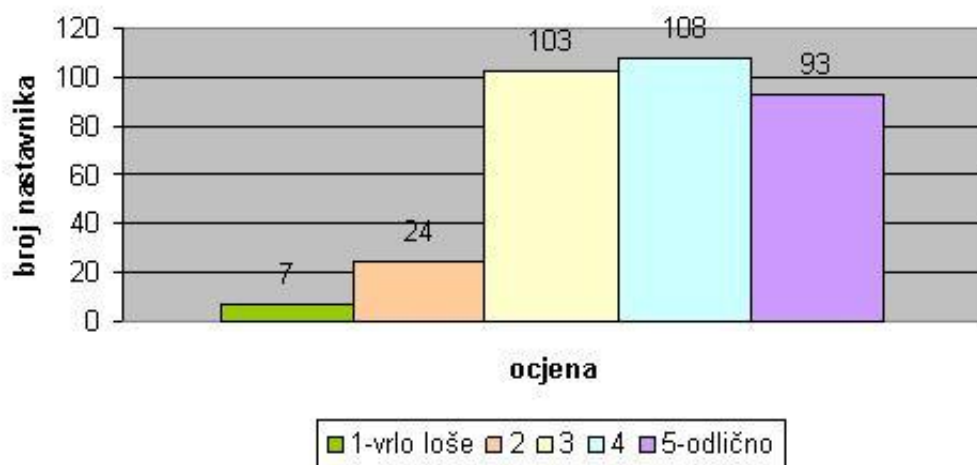
Graf 4. Sadržaj edukacije ocijenilo je 53% ispitanika najvišom ocjenom, dok je najniže ocjene dodijelilo njih 2%.

**Graf 5. OCJENA VLASTITOG DOPRINOSA
OVISNO O METODI ZDRAVSTVENOG ODGOJA**

Graf 5. Vlastiti doprinos edukaciji sa ocjenom 5 ocijenilo je 54% sudionika predavanja i 16% sudionika predavanja i radionica, a sa 4 12% tj. 35%. Najniže ocjene (1 i 2) dodijelilo je 17% profesora za predavanja, a za kombiniranu edukaciju 12%.

Graf 6. OCJENA PRIMJENJIVOSTI U PRAKSI

Graf 6. Primjenjivost u praksi ocjenjena je od najvećeg broja ispitanika sa 4 (32%) i sa 3 (31%).

Prijedlozi profesora u kvalitativnom dijelu upitnika bili su: uključiti učenike (5), uključiti roditelje (2), prikazati video filmove o oboljelima (2), učiti na primjerima iz stvarnog života (2), češće edukacije (3), uključiti i druge profesionalce u edukaciju (2), uključiti i nenastavno osoblje u slušanje (1). U prostoru za primjedbe jedan je ispitanik naveo "previše informacija", a drugi "lošu izvedbu predavanja".

Više od polovice edukacija ocijenjeno je sa 4 ili 5, tek je 2% dobilo ocjenu 1. Zanimljivo je da su edukacije koje su sadržavale samo predavanja ocijenjene sa više ocjena 5 od kombiniranih edukacija. No, kombinirane su edukacije ocijenjene sa više ocjena 4. Obzirom na ovakav rezultat postavljaju se brojna pitanja - zašto uvijek polazimo od pretpostavke da će radionice biti zanimljiviji oblik edukacije od predavanja?

Možda su ovakvi rezultati evaluacije posljedica specifične teme jer se profesori nisu osjećali ugodno u «roll playing» situaciji? Ili su se neugodno iznenadili u vlastitim predrasudama i negativnim stavovima koje su radionicom osvijestili? Možda je razlog ipak jednostavniji – profesori preferiraju klasične načine edukacije?

Odlično je ocijenjeno i vođenje edukacije, čak u 87% upitnika ocjenama 4 ili 5. Sadržaj je ocijenjen najvišom ocjenom u više od pola evaluacija što govori o interesu profesora i shvaćanju važnosti teme. Posebno je zanimljiva ocjena vlastitog doprinosa što predstavlja zapravo ocjenu njih samih.

Naime, iako su na predavanjima samo pasivni sudionici tri puta više ih je dodijelilo ocjenu odličan u odnosu na sudionike kombiniranog zdravstvenog odgoja. No, niske ocjene(1 i 2) u manjem su postotku zastupljene u kombiniranoj edukaciji.

Program nije ocijenjen kao visoko primjenjiv u praksi prema viđenju profesora koji su ga ponajviše ocijenili sa 3 i 4.

Tek je desetak profesora unijelo primjedbu ili prijedlog u za to predviđen prostor u upitniku. Od primjedbi valja izdvojiti potrebu za video zapisom ili uživo prisustvom zaražene ili oboljele osobe, što se često navodi u sličnim istraživanjima. To vjerojatno proizlazi iz činjenice da je u Hrvatskoj još uvijek relativno mali broj zaraženih osoba pa se većina ispitanika nikada nije susrela s HIV/AIDS-om, a stavovi i ponašanja mijenjaju se najviše iskustvom, tek djelomično znanjem.

Ova evaluacija može poslužiti za usmjeravanje školskih liječnika ka što produktivnijem provođenju zdravstvenog odgoja. Osim toga, za bolji uvid u stvarno stanje poslužila bi ispitivanja znanja i stavova prije i nakon edukacije. Na temelju promjena stavova i ponašanja mogu se donositi konačne ocjene o kvaliteti zdravstvenog odgoja, a evaluacija od strane slušača može služiti jedino kao pomoć u boljoj organizaciji i zanimljivijoj izvedbi zdravstveno odgojnih aktivnosti.

Kontakt:

Marija Posavec, dr.med.

ZZJZGZ, Služba za školsku i sveučilišnu medicinu

Runjaninova 4, ZAGREB

Tel 48 43 818

Fax 66 22 540

e-mail: mposavec@snz.hr